

УДК 336.22 : 338.43

*Н. С. Прокопенко,
к. е. н., доцент, Київський міжнародний університет*

УКРАЇНА, ЄВРОПЕЙСЬКІ ДЕРЖАВИ І СУКУПНИЙ ПОДАТКОВИЙ ТЯГАР: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Проведено порівняльний аналіз сукупного податкового тягаря агропромислових підприємств України і європейських держав. Надано рекомендації розрахунку сукупного податкового тягаря господарюючих суб'єктів.

Compared analyze of total tax load of agro-industry enterprises of Ukraine and some European countries is made in this article. It is proposed the calculation of total tax load for enterprises.

Ключові слова: сукупний податковий тягар, агропромислові підприємства, податки, платежі.

ВСТУП

Пошук оптимальної системи оподаткування виступав предметом багатьох наукових досліджень. Але динамічність цієї проблеми, її багатофакторність і зв'язок з конкретними економічними умовами розвитку вимагає уточнення концептуальних підходів до оподаткування.

Теоретичним, методологічним і практичним питанням становлення податкової системи і питанням податкового регулювання приділено достатньо уваги в працях таких економістів, як В.М. Мельник, П.В. Мельник, А.М. Соколовська, В.А. Хочуєв, А. Г. Поршнев тощо [1, 2, 3, 4, 5].

У розробленні проблем державного регулювання і податкових систем вагомий внесок зробили такі відомі економісти, як Р. Дорнбуш, Дж. М. Кейнс, Дж. Е. Стігліц, В. Мау та інші [6, 7, 8, 9].

Необхідне глибше методологічне обґрунтування нового механізму оподаткування, орієнтованого на стійке та якісне економічне зростання в економіці країни як у цілому, так і в АПК. Серед цих проблем особливе місце посідає податкове регулювання соціально-економічного розвитку агропромислового комплексу, яке до цих пір залишається недостатньо дослідженою сферою податкових відносин.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета цієї статті полягає в тому, щоб з урахуванням досягнень економічної науки та використання досвіду зарубіжної та вітчизняної практики сформулювати новітню парадигму податкового регулювання економічного зростання агропромислового комплексу, яка відповідає сучасним вимогам і сприяє розв'язанню найактуальніших проблем функціонування АПК.

РЕЗУЛЬТАТИ

Ефективність податків виявляється, перш за все, в їх стимулюючій функції, що дозволяє розвивати виробництво та підвищувати життєвий рівень населення. Тому довіра до податкової системи залежить, насамперед, не стільки від розміру кожного окремого податку, скільки від розміру сукупного податкового тягаря, що накладається на окремих платників. Саме це знаходиться в центрі будь-якої податкової реформи, будучи найважливішим критерієм її ефективності та спроможності для всіх учасників процесу оподаткування.

Показник, що характеризує ступінь вилучення, можна визначити як сукупну ставку податків і платежів, або сукупний податковий тягар.

Знання цього показника дозволяє з достатньою точністю прогнозувати: на макроеконо-

Таблиця 1. Розрахунок сукупної податкової ставки в агропромисловості України (підприємства з виробництва продуктів харчування, напоїв, тютюнових виробів)

Показник	2004 р.	2006 р.	2007 р.
Виручка від реалізації (без ПДВ), млн грн.	63387,5	85822,0	109959,9
Матеріальні витрати, млн грн.	48740,1	61669,8	79473,6
Амортизація, млн грн.	2051,9	2809,2	3618,6
Собівартість реалізації, млн грн.	62620,5	82198,9	104788,4
Прибуток від реалізації, млн грн.	767,0	3623,1	5171,5
Прибуток у розпорядженні підприємства, млн грн.	575,2	4528,9	3878,6
Податок на прибуток за ставкою 25%, млн грн.	191,8	905,8	1292,9
ПДВ за ставкою 20%	2776,1	4830,0	5063,0
Відрахування на соціальні заходи	1282,0	2024,0	2518,8
Податок на доходи фізичних осіб — 13% (15% з 2007 р.)	494,0	718,0	1115,5
Загальна сума податків і платежів, млн грн.	4743,9	8477,8	9990,2
Сукупна ставка, % (до доданої вартості)	34,2	35,1	39,5
Сукупна ставка, % (до ціни реалізації)	5,0	4,9	5,0

Примітка. Середня сукупна податкова ставка до ціни реалізації -5,0 %.

мічному рівні (тобто на рівні держави) — суму податкових надходжень до бюджету при плануванні його прибуткової частини залежно від результатів господарської діяльності в розрізі різних сфер економіки та видів виробництва, а на мікроекономічному рівні (тобто на рівні підприємств і галузей) — величину прибутку, що залишається в їх розпорядженні, через ціни на відповідні товари та послуги, і населення (споживачі) так само відчуває на собі величину цього показника.

Вихідними даними для розрахунку сукупного податкового тягаря слугували статистичні показники розвитку підприємств України з виробництва продуктів харчування, напоїв та тютюнових виробів за 2006 рік за абсолютним розміром обсягу виробництва і співвідношенням окремих частин витрат на виробництво, а також рівнем рентабельності продукції.

1. Виходячи з рентабельності, визначається податок на прибуток: як добуток різниці між виручкою від реалізації (без ПДВ) та собівартістю реалізації і не реалізаційними витратами на середню податкову ставку — 25%.

2. ПДВ визначався добутком різниці виручки від реалізації та матеріальних витрат у собівартості продукції на ставку 20%.

3. Соціальні платежі визначалися за даними Держкомстату [10, с. 17].

4. Податок на доходи фізичних осіб визначався з урахуванням неоподаткованої суми зарплати за ставкою — 13 %.

Помилки у результатах становлять близько 10—13%. Вони зумовлені середніми умовами виробництва, тобто: відсутністю податкових пільг; порушеннями по податках і платежах,

підвищеними податками і платежами по специфічних видах діяльності і товарах (акцизи, додаткові податки на імпорт-експорт та ін.); зовнішньоекономічною діяльністю; доходами, відмінними від виручки за реалізацію продуктів і витрат, не пов'язаних із виробництвом; дебіторською та кредиторською заборгованістю; рівномірним розподілом виплаченого заробітку між працівниками (для розрахунку індивідуального прибуткового податку); виключенням із розрахунку дрібних місцевих податків і зборів; оцінкою обставин по

податках і платежах в цілому за рік (тому авансові платежі і стягнуті податки не враховуються).

Проведені розрахунки сукупної податкової ставки в Україні по підприємствах АПК і аналогічні показники в інших країнах наведені в табл. 1 і 2.

Для порівняння, розглянемо ставки податку в інших країнах (табл. 5. 4). Из одержаних даних бачимо, що найнижчою ставкою за варіантом 2 (з урахуванням пільг) є ставка в Гонконгу — 20,5%. По решті країн ставки: в Сінгапурі, Сполученому Королівстві Великобританії, США, Данії, Нідерландах — 42,5%, Італії, Греції, Німеччині, Фінляндії, Польщі — 43%, в середньому по Західній Європі — 42,7%. Ці результати нижче ніж по варіанту 2 на 9%, тобто пільга участі знижує загальну податкову ставку, що дозволяє зацікавити платників податків у інвестуванні виробництв, особливо в Європейських державах.

ВИСНОВОК

Порівняння системи податків і платежів в Україні та в 22 зарубіжних країнах показало, що в Україні:

— ставка податку на прибуток і дивіденди знаходяться на тому ж рівні; ставка ПДВ вища на 3 пункти, неоподатковуваний мінімум доходу фізичної особи нижче в 10—40 разів, тобто невеликий дохід обкладається вище, ніж за кордоном, максимальні ставки податку на дохід фізичної особи на 3—35 пунктів нижче;

— загальна сукупна податкова ставка становить 101,0%, на 15 пунктів вище, ніж за кордоном.

Таблиця 2. Сукупні ставки оподаткування у різних країнах (частка податків до доданої вартості)

Країна	З обліком пільг (1)	Без урахування пільг (2)
Гонконг	20,5	20,5
Сінгапур	29,1	29,1
Сполучене Королівство Великобританії	34,7	39,6
Іспанія	39,5	41,2
Данія	4,1	49,1
Нідерланди	41,7	53,8
Швеція	41,9	51,2
Середня по Західній Європі	42,8	47,3
США	43,1	43,1
Люксембург	44,5	55,0
Португалія	44,6	52,1
Норвегія	44,8	44,8
Ірландія	45,1	51,3
Франція	45,4	46,0
Австрія	45,7	53,3
Бельгія	46,0	46,0
Італія	47,3	47,3
Греція	47,5	47,5
Німеччина	47,7	47,7
Фінляндія	39,1	39,1
Польща	56,2	56,2
Україна	49,30	49,30

Отже, застосування нового механізму оподаткування, орієнтованого на стійке та якісне економічно необхідне для зростання економіки країни як у цілому, так і в АПК. Таким чином, розрахунок сукупного податкового тягаря господарюючих суб'єктів дасть можливість спрогнозувати фінансові результати їх діяльності, він може бути визначений як відношення податків до обсягу реалізації у відповідних цінах, що дозволяє виявити співвідношення податків до встановлення відповідних цін, і,

відповідно, розміру прибутку, що залишається у розпорядженні підприємств, галузей. Тому даний метод, на нашу думку, найбільш підходить до країни з інфляційною економікою: простий, зрозумілий і показує реальний рівень податкового тягаря в окремих галузях і народному господарстві країни.

Література:

1. Мельник В. М. Вплив бюджетно-податкового регулювання на розвиток промислового виробництва в Україні / В. М. Мельник, Г. С. Мельничук // *Фінанси України*. — 2008. — № 12 (157). — С. 44—52.
2. Мельник П. В. Управління податкоспроможністю суб'єктів господарювання: навч. посіб., для самостійної роботи / Мельник П. В. — Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. — 116 с.
3. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення / Соколовська А. М. — К.: Знання-Прес, 2004. — 454 с.
4. Хочуев В. А. Оптимізація податкової системи в умовах перехідної економіки / Хочуев В. А. — Нальчик: Ель-ФА, 1999. — 28 с.
5. Налоговый менеджмент: учебник / под ред. А. Г. Поршнева. — М.: Инфра-М, 2003. — 441 с.
6. Дорнбуш Р. Макроекономіка : пер. с англ. — М.: МГУ, ИНФРА-М. 1997. — 784 с.
7. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Кейнс Дж. М. — М.: Прогресс, 1978. — 320 с.
8. Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектора / Стігліц Дж. Е. — К.: Основи, 1998. — 854 с.
9. Мау В. Экономическая политика в 2004 году: поиск модели консолидации роста / Мау В. // *Вопросы экономики*. — 2005. — № 1. — С. 4—27.
10. Моніторинг виробничо-фінансової діяльності підприємств і організацій АПК за 2007 рік: Ч. III. Міністерство аграрної політики України. — К., 2007. — 185 с.

Стаття надійшла до редакції 21.07.2009 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА: "САММІТ", "ІДЕЯ", "БЛІЦІНФОРМ", "KSS", "МЕРКУРІЙ", "ПРЕСЦЕНТР", "ВСЕУКРАЇНСЬКА ПЕРЕДПЛАТНА АГЕНЦІЯ", "ФЛОРА", "ПЕРІОДИКА", "КОБЗАР", "ДІАДА", "ДОНБАС ДЕ-ЮРЕ", "ДІЛОВА ПРЕСА", "ФАКТОР"